ఆంధ్రభూమి వివిధ వ్యాసావళి

ఆదివారం 11-8-1968

ఆధ్యాత్మిక చింతన

హేతువాది

ప్రతి మనిషీ సుతప్రవర్తనము చెయ్య వక్కర లేదుగాని ప్రతివాడికీ మతమనేది ఉండాలి అందరమూ ఏదో రకంగా గడిపేసాము జీవితాన్ని; కాని "తింటున్నామూ తిరుగుతూన్నామూ, ఊపిరితీసేవాణికి గమ్యమేమిటి" అన్నఆలోచన అందరికీ పుట్టదు. కావలసినంత విరామముతో ఆలోచన చేయగల పరిస్థితులలో వుండిన పూర్వఋషులు ఆ ఆలోచన చేశారు మన దరికి జీవితంలో ముఖపరిస్థితులూ దుఃఖపరిస్థితులూ ఎదురూ అవుతాయి. ఇతరులలో కనబడనూ కనబడతాయి. "ఏటికి కారణము ఏమిటి, ఏటిని చాటుతోడము ఎలాగా?" అని ఆలోచనచేసే అప్పటి కర్షుడేగాని, ఆఆలోచననిమరి వెంటతరమను మనుబుద్ధుడు వెంటతరిమేడూ. వాళ్ళికీ ధ్రువుడూ తమకు ప్రాణకు కరపాణోయము అవునివ్వల వినివెంటబెట్టేరుఋషులది విచారమార్గమైంది ధ్రువుడుది భక్తిమార్గమైంది ప్రతుకులో, చేద్దాము అనుకున్నపనిని దీక్షతో చెయ్యాలో యే అర్థమదికి "ఇది పాపము కాదా?" అన్నసందేహము కలిగింది అనుదేహము అనవు వనిలేనే ఎవరు అయింది. వస్తుల దేహకు వేటప్పుడు వీవి చెయ్యాలో, ఏ నవేళ దా!

అయితే ఈ కామభజనో ప్రార్థనో మాత్రము ఎందుకు చేయడమూ? ప్రాంచడమువల్ల ప్రయోజనమేమిటి? అని మిత్రులొకరడిగారు. "సమకాలిక పరిస్థితున్నదీ. అవసరాలున్నవి. సంగాన్ని ఇప్పటికీ చెయ్ ఉత్తమము చేపే పని చేసుకు టూ పోరాదా? కాదానిదై పాన్ని. ఉన్నాడో లేదో మనము నిరూపించలేని దైవాన్ని ప్రార్థనలు చేస్తే అలాగ ప్రార్థనలు చేసే తన భక్తుల్ని కాపాడతక్కినవారిని నరకానికి పంపిస్తాడా అయనా? పూర్వకాలాన్నలో పలే పరలోకములోనూ కాలికి మేమే చెల్లుతున్నదా? అంటారు అయన.

దీనికి ఇకొక మిత్రుడు చెప్తాడూ- "వారి వారి వారే, ఈవిశ్వమంతా చూడరా. ఇదంతా ఒక పద్ధతిలో సాగుతున్నదికదా? దీనిని సృష్టించి, నడుపుతూన్న తెలివి-అదే భగవదుడూ. మనలను సృష్టించినది అయనా. కనుక అయనకు విశేషములై ఉంటే వే సుఖమూ, లేకు లేం-ప్రకృతి నియమాలకు వ్యతిరేకంగా పోతే-అంతాశ్చర్యమే సృష్టికర్తకు విధేయులై ఉండడమూ, అయననుప్రార్థించడమూమనుకూడా నిజే" అని.

ఇక్కడ ఒక ప్రశ్నవస్తుంది. "అయన మనలను సృష్టించినది ఎందుకనీ? అని. దీనికి జవాబు ఎవరూ చెప్పలేదు, "మన పరీక్షకోసము" అని అంటే "సృష్టించకుండానే పరీక్షించ ఉద్దేశ్యమూ? మానవుడు ఆవిర్భవించి చరిత్రభూత యుగాలలో ఎవరిని పరీక్షించే ఉద్దేశ్యమూ? చెట్టుకా? రాళ్ళకా?" అన్న ప్రశ్న అడ్డుతగులుతుంది. ఇంకొకరు "లీల" కోసము అంటారు. లీలలేకుండ అయన కానందము లేదా? లీలవల్ల సమకూరే ఆనందము కోసమా సృష్టి? స్వతహాగా ఆనందము లేనికాదా ఆయన?

"సృష్టించడము అయన స్వభావము" అని ఒక జవాబు రావచ్చును. మనకా సృష్టి గోచరిస్తున్నది ఇది వచ్చి ఉన్నదీ దీనిని అయన చేశారు అని అనుకొంటేచేయడముఅయనస్వభావముఅన్న జవాబు అన్ని కారణాలకన్నా ఉత్తమము "వంచదారా తియ్యగాసూ మిరపకాయ కారముగా ఎందుకున్నాయీ?" అని అడిగితే, "వాటి అణువుల స్వభావము" అనడము కన్నగత్యంతరము లేదు అలాగే సృష్టి కారణము స్వభావము లోమాను.

అయితే ఇక్కడ జగన్మిథ్యావాదము అడ్డుతగులుతుంది. వేదాంతులు కొందరికి జగత్కారణమైన బ్రహ్మము గుణములు కలవాడుకాడూ మనలాగ సంకల్పాలు కలవాడుకాడూ అనిమ్మకము అనమ్మకము బ్రహ్మమును నిర్వికారునిగా నిరాకారునిగా, నిర్గుణునిగా, నిర్వికల్పునిగా నిరంజనునిగా నిలబెట్టుతుంది; పురాణశాస్త్రికులు రచించిన "లీలమేవ; అద్వితీయం బ్రహ్మ" అన్నవాక్యానికి ఆదర్శమైన బ్రహ్మాన్ని ఊహించేస్తుంది. "అయితే జగమంతా ఏమిటి?" అన్న ప్రశ్న వేసే. "సర్వజగత్తు వట్టిదే" అని ఒకరూ "ఎడమవూలలోని నీరువంటిది" అని ఇకొకరూ చెప్తారు వేదాంతులు, స్వప్నము అన్నది జాగ్రదవస్థకు భిన్నమైనది. ఎడమవూలలోని నీరు నీటికి భిన్నమైనది

భిన్నత్వము లేదు బ్రహ్మమునకు భిన్నత్వమాపాదించడమేకదా?...ఇది ఎంతపాటి కాలము వున్నదని అన్నప్పటికీ? అలాగే కాదూ పామూ వేరు కాదు పాములాగ కనబడేది అంటే భ్రాంతి కలిగినదన్నమాట భ్రాంతి అవిద్యా మాయా బ్రహ్మమునకు భిన్నములు. బ్రహ్మము ఎప్పటికీ లేదేలేదు అన్న ఉద్ఘాటనకు భ్రాంతి, అవిద్యా అవకాశాలు ఇక్కడ ఒక అడ్డదారి తొక్కుతారు కొందరు. "మిథ్య" అన్న మాటకు "లేనిది" అని అర్థము కాదూ. "బ్రహ్మ నే కాదు తనకు ఇతరమైనది ఏదీ లేదు. "మిథ్య" అన్న మాటకు తనమీద అతనమ్మకం వాడికి అనమ్మకంలో ఏదోవంకు తన సహచరులకు పే

(మిగతా శేష పేజీలో)

మతసామరస్యానికి మార్గాలు

—బి. నాగేశ్వరరావు

ఆలస్యగా నైనప్పటికీ నగరంలో కొంత కాలంగా జీవించి పోతున్న మత సామరస్యం కూర్చి హైదరాబాదు నగర కాంగ్రెస్ సంఘం ఆలోచన చేయటమూనడం ముదావహం.

నగర కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు ఎర్రం సత్యనారాయణగారు ఇటీవల ముఖ్యమంత్రికి విజ్ఞాపన ఒకటి పంపిస్తూ ఈ సమయమై ప్రసావించారు. ప్రవేశిమాపాతంలో కాచిగూడా మొదలైన ప్రాంతాలలో అల్లర్లు జరిగినప్పుడు కాంగ్రెస్ వ్యవస్థ సజ్జమై నిశ్శేష్టంగా కనిపించింది. ఇందుకు ప్రధానకారణం ఎర్రం సత్యనారాయణగారు నగరంలో లేకపోవడమే కావచ్చును.

ఏమైనా సత్యనారాయణగారి వాయకత్వాన నగర కాంగ్రెస్ సంఘం, నగరంలోని రెండుప్రధాన మత వర్గముల మధ్య సామరస్యం, పరస్పర సహనం పెంపొందించడానికి కాంగ్రెసు సంస్థ పెరవేర్పరిచిన పాత్ర గూర్చి ఆలోచన చేసింది. సత్యనారాయణగారు ముఖ్యమంత్రికి పంపిన విజ్ఞాపనలో, నగరంలో ఇంకా ప్రశాంతత నెలకొనలేదనీ, ఉభయ మతావలంబకుల మధ్య ఇంకను పరస్పర భయం నిండే హాలు గాఢంగా ఉన్నాయని పేర్కొన్నారు.

మత సౌహార్దగల శక్తులు ఇంకా కొనసాగిస్తున్న కార్యకలాపాల మూలంగానే ఈ విషమ పరిస్థితి ఉన్నప్పటికీ. ఇందుకు పేరే కారణాలు కూడా లేకపోలేదని ఆయన చెప్పారు. మూసికి ఆవలకల నగర పురాతన భాగంలో ఆర్థిక పరిస్థితులు ముఖ్యంగా పట్టణంలో మిక్కిలి దుర్గతమైన నిరుద్యోగం, నిరర్థ వ్యాపారత కనిపించిన పేటలు, రాజకీయ గాలు, సాంఘిక గాలు మూసికి ఇరువైపుల కలప్రాంతాల మధ్య లేదా రామరాను హెచ్చిపోతూ ఉండడం లాంటి కారణాలు చాలా ఉన్నాయనీ వీటిని తొలగించవలసిన కార్యక్షేత్ర ప్రధాన రాజకీయ పక్షమైన కాంగ్రెస్ పైన ఇతర మత సంస్థలు లేని విధానాలలో నమ్మకమున్న ఇతర రాజకీయ పార్టీలపైన కలదని సత్యనారాయణగారు పేర్కొని కొన్ని సిఫారసులూ సూచనలు కూడా ఆయన సూచించారు.

అన్ని రాజకీయ పార్టీలు కలిసి సమైక్యతా దినోత్సవాలు జరుపాలనీ, ఎర్రం సత్యనారాయణకు పూర్వం ఇతర రాజకీయ పక్షాలు, నగర లోని అల్లర్ల మూలంగా కలవర పడిన మేధావులు, బాధ్యతాయుతులైన పౌరులు కూడా సూచించారు.

హఠాత్తుగా అల్లర్లు జరిగి ప్రజలు భయభ్రాంతులై ఉన్న వాతావరణంలో స్థానిక కమ్యూనిస్టు నాయకులు ఎంతో చొరవ తీసుకొని వ్యక్తిగతమైన ప్రమాదానికి కూడా లెక్క చేయకుండా, ప్రజలలో విశ్వాసాన్ని ధైర్యాన్ని కలిగించి మతోన్మాదస్థితిని తొలగించడానికి కృషి చేశారు, కాంగ్రెస్ ఫరీ కల్చరల్ ఫ్రీడమ్ స్థానికశాఖ వారుకూడా ప్రజలను మత మౌఢ్యాల ప్రభావాన్నుంచి తప్పించడానికి యత్నించారు. తరువాత పర్వోదయ కార్యకర్తలు తదితర్లు పాదయాత్రలు మొదలైన కార్యక్రమాలు కొనసాగించారు.

అ ప్రత్యక్షంగా అల్లర్లు గృహదహనాల్లాంటి అరాచక చర్యలు జరగడం లేదు కనుక, నగరంలో ప్రశాంతత సంపూర్ణంగా నెలకొని పోయిందనుకోవడం భ్రమ మాత్రమేనని గమనించవలసిఉంది ఈ విషయాన్నే ఎర్రం సత్యనారాయణగారు ముఖ్యమంత్రిగారికి రాసిన మదీర్ఘమైన లేఖ స్పష్టం చేస్తున్నది.

మన రాజధాని చరిత్రాత్మకమైనదీ సుందరమైనదనీ మన మంతా చెప్పుకొని మురిసిపోతూ ఉంటాము. కాని ఈ చరిత్ర కారకమైన ప్రత్యేక సమస్యలను అవగాహన చేసుకోవడంలో అశ్రద్ధ చూపడం పరిమాదాలకు దారితీస్తూ ఉంటుంది.

ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడడానికి పూర్వం హైదరాబాదు ఆర్థికంగా సామాజికంగా అత్యంత అసంతృప్తి కరమైన స్థితిలో మగ్గేది. పోలీసు చర్యజరిగడం, ప్రభుత్వ వ్యవస్థలో, వ్యవసాయంలో ఉద్యోగ నియామకాది విధానాలలో మౌలికమైన మార్పులు, జాతీయ రద్దులాంటి చారిత్రక సంఘటనలమూలంగా ఒక వర్గం, ఆ నాటికి పాలకవర్గమైన వారిలో విపరీతమైన నిరుద్యోగం కలిగింది. ఆ వర్గంలో ఆర్థికంగా మెరుగుగాను, బలసంపన్నంగాను ఉన్న వారెవరూ, తోటి మతస్థుల వారి సహాయానికి రాక పోగా, తమ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించుకోవడానికి, ఇంకా పెంపొందించుకోవడానికి తమ శక్తి సమర్థతలను వినియోగించుకున్నారు.

కొత్తగా ఏర్పడిన ప్రజాప్రభుత్వాలు అరించినంత వేగంగా ఆర్థిక పరిశ్రమల స్థాపన మొదలైన చర్యలేవీ తీసుకొనలేక పోయారు.

ఈ పరిస్థితిలో ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరించడం, జరిగింది. కూళ్ళు రాష్ట్రానికి సుందరమైన పౌరధానీ నగరమైంది. ఇది స్థానిక అస్తిత్వులకు అస్తులు, భూమి, వ్యాపారం మొదలైనవి ఉన్నవారికి వేలంలోపడిన గారె కూడిరైంది. కాని ఇది పాఘికంగా

(మిగతా రేపు పేజీలో)

వేయని పాపం!

—రావూరి భరద్వాజ

తనెంత వంతోమీంచేవాడో!

నడుస్తున్నవాడలా వాకాతుగా ఆగిపోయాడు భగవంతరావు అంచిశరీరం బలదరించింది. పన్నగా దేమటలు పోశాయి. ధైర్యం కోసం ఓసారి పొడిదగ్గు దగ్గుకొని అటూ యిటూ చూశాడు కనుచూపు దూరంలో ఎవ్వరూ లేరు. రోడ్డుకు అవతలి పక్క ఓపెద్దరోడ్డు దాని వెనకా తలచెట్టుమీదుగా నౌబత్ ఫహాడ్ తల అరిచెట్టు కొట్టుతున్నట్టున్న శబ్దాలట్లు అంతే! అయినా మరోసారి అనుమానం కొద్దీ దటూ యిటూ చూశాడు భగవంతరావు రోడ్డుకు అవతలి ప్రక్కనుండి ఓ సైకిలు పోతుంది. వాడా మలుపు తిరిగగానే పర్సు తీసుకుదా మనుకున్నాడు భగవంతరావు. కళ్ళన్నీ సైకిలుమీద వున్నాయి. సైకిలు మలుపు తిరిగింది. ఆ ని రోడవెట్టుకు టూ ఎస్కాలటవచ్చి పేజీ దగ్గర ఆగింది. అది మిడిగుడ్లతో తనను అపాదమస్తకం చూస్తున్న టనిపించింది భగవంతరావుకి. ఒక రిద్దరు దిగారు. దిగి యిటే వస్తున్నారు. భగవంతరావుకి మరీ భయం వేసింది చప్పున పర్సుమీద కాలువేశాడు ఇంకాది వారికి కనుపించదు వాళ్ళు వెళ్ళిపోగానే చప్పున తీసు దాన్ని జేబులో వేసుకుంటే, సరిగాడా వుండదనుకున్నాడు. అందులో ఒకడు ఎదురుగావున్న రోడ్డువైపు వెళ్ళిపోయేడు. మరొకడు భగవంతరావు ముందుగా వచ్చేడు. ఆ వెళ్ళవస్తుడు పార్కుముందు ఒంటరిగా మంచంటే అతగాడే మన్నా అనుకుంటాడేమో అనిపించింది. భగవంతరావుకి. అందుకని పర్సిరాని ఈలపాట పాడుకు టూ, ఎవరికోసమో ఎదురుచూస్తున్నట్టు పటించాడు. అయినా భయ భయంగా వేవుండి. కంచరంలో నిలువెల్లా చలించిపోతున్నాడు పర్సుమీద కాలు నిలువడ లేదు. తన ప్రయత్నం లేకుండానే, కాలు యినతలికి వచ్చేసుందేమో నని పించి, బలమంతా కాళ్ళకు చేర్చి మరీ నిలబడ్డాడు భగవంతరావు

అతను వెళ్ళిపోయేక, పన్నగా నిట్టూర్చాడు భగవంతరావు. ఇంకో బస్సురాకు దే తనిపని కానిచ్చేయటమంచి దనుకున్నాడు. ఏదో పనున్నవాడిలా ఇంగి పర్సు ఛటుక్కున తీసి జేబులో వేసుకొన్నాడు. ఒక్కడుణ మైనా అక్కడ నిలబడకుండా గబగబా బస్ స్టేజి దగ్గరకు వచ్చాడు. అక్కడ ఎవరూలేరు. మదిటిమీది చెమటను తుడుచుకున్నాడు. మెటికలు విరుచుకున్నాడు. గొంతు సరిచేసుకున్నాడు. మెల్లగా పర్సు విప్పి చూశాడు. అందులో పదిరూపాయల నోటుంది ఎప్పుడో కొన్ని పాలడబ్బాల బిలులు రెండున్నాయి!

ఆబిలులు చూడగానే భగవంతరావుకి తన భార్యా చిన్నిగాడూ జ్ఞాపకం వచ్చారు తన డబ్బుతో పాలడబ్బా కొంటే వెలాఖరువారా తనకిక సమస్య

లంటూ వుండవు పోమాపోతూ తనపని చెయ్యాలి, మరుక్షణంలోనే అతని కింకొక ఆలోచన వచ్చింది ఈ పర్సు పోగొట్టుకున్నవాడు కూడా తనలాంటి వాడే అయి తేనేం అరుగుతు ది? అతగాడి కూడా పాపం తనకున్నట్లుగా పనివిల్లలుండొచ్చు. ఉన్నారని పాలడబ్బా బిలులే చెవుతున్నాయి నవలాగానే యీపదిరూపాయలతోనం రెండుపాతికమందికో దెబిరించి ఉండొచ్చు, లేదా అప్పుదెచ్చుడో తాను దేనినట్లుగా ఏగడియారమో కాళట్టుపెట్టి తెచ్చుకున్నాడెమో! దురదృష్టవశాత్తూ పోగొట్టుకున్నాడు ఇంటికెళ్ళి చూసుకున్నాక గుండెలదిసి పోశాయి పాపం! తుంటి నిల్చున్న కాగతుంటానే పోగొట్టుకున్న పర్సులోనం తాను వరిచిన తోపంలా వెడుకుతూనాత్మ. తనకే యీ అతుకవం జరిగి కాదే అలా వెడుకోవడం జరిగితే ఎలా వుంటుంది.

భగవంతరావు ఓడలం కళ్ళు మూసుకొని ఆలోచించాడు, ఈ ముష్టి పనియాతాయల కోసం తనికా కక్కుర్తి పడటం పాపం మనిపించింది. తన సమస్యలమాటూ? అని తీర్చేవి కావు. ఆనిడ చేతికి కాటంగాడు గాలం తి. అది కాస్తా చెల్లిపోయాక చూడాలో వచ్చు.

ఈ నిశ్చయానికొచ్చాక: భగవంతరావుకి తేలికాడుతున్నట్లుగావుంది. బస్ స్టేజిదుంది ఇ కాసేటి రోటు కొచ్చాడు. పార్కు గేట్లు మూసుకొని ఉన్నాయి. అటూ యిటూ చూసి, మెల్లగా పర్సు కారవిడిచాడు. ఇ కోడలమైనా అక్కడ నిలబడకుండా తలో చుకొని గబగబా బయలుదేరాడు.

ఆ రాత్రి భగవంతరావుకు పరిగ్గా కునుకు పట్టలేదు. పట్టినకుంలో పర్సుపడ తనను లలిత చూసినే చూపులు కెళ్ళాడి చిలుకు పొడుస్తున్నాయి. పాలోకం చంటివాడు పడిచనప్పుడెల్లా ఇతడి కనుమరుగోవడం తను గమనించాడు. ఆ గొంతులోని కోపం, దైన్యం భగవంతరావుని ఎక్కిరి కిక్కిరి చేశాయి. అయినా అతనేమి అనలేదు. పిలుపు ముసుగు పెట్టుకొని, నిశ్శబ్దంగా కళ్ళు మూసుకొన్నాడు.

"అలాగాంటే నిన్నిగాయా!"

లలిత గొంతునిని భగవంతరావు విన్నాడు. కళ్ళన్నీ మందుకున్నాయి ఒకసారి నులుముకొని మంచం దిగాడు. లలిత పిట్టగోడ దగ్గర్నించి ఆకుపచ్చ కొచ్చింది.

"ఏమిటే?" అన్నాడు భగవంతరావు లలిత గుమ్మంలో నిలబడి రోడ్డుతిరిగి మైదానంవేపు చూస్తోంది. అ కక్కడ చాలా మంది గుమిగూడి కనిపించారు. కొందు మూడు ఎర్ర టోపీలు అటూ

(మిగతా ఒక పేజీలో)

జగన్నాథుని కావ్యలక్షణము

—కాళూరిహనుమంతరావు

జగన్నాథ పండిత రాయలు "రమణీయార్థ ప్రతిపాదకః శబ్దః కావ్యం" అన్నాడు. ఈ కావ్యలక్షణమునందు "రమణీయ" అనుట "మనకు తెల్సు" మొదలైన అరమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దములందు అతివ్యాప్తి తొలగుటకు. "అర్థ" అనుటచేత రమణీయ శబ్ద ప్రతిపాదకములైన వ్యాకరణ సంగీతాది శాస్త్రములందలి అవ్యాప్తి తొలగినది. "ప్రతిపాదక" అనుటచేత కావ్యమునందు వ్యంగ్యార్థము ప్రధానమని ఉక్తమైనది. "శబ్దము" అనుటచేత రమణీ రమణీయ కటాక్ష నిషేధార్థమునందలి అతివ్యాప్తి వారింపబడినది. ఏలన, రమణీ కటాక్ష నిషేధములు రమణీయాను రాగాద్యర్థమును ప్రతిపాదించునవే కదా!

ఇట్లు కావ్యలక్షణము నిర్దేశించి ప్రాచీనాలు కారికోక్తమైన "అదోషౌ సగుణౌ పాలంకారౌ శబ్దార్థౌ కావ్యమ్" అన్న లక్షణమును ఇట్లా ఖండించాడు— "శబ్దార్థయుగలం నకావ్యశబ్దవాచ్యమ్. మానాభావాత్. కావ్యముచే ప్రతిపత్తి కావ్యాదర్థో అవగమ్యతే, కావ్య శ్రుతమర్థోనజ్ఞాతః ఇత్యాది విశ్వజనీన వ్యవహారత, ప్రత్యుత శబ్ద విశేషసేవ్య కావ్యపదార్థ త్వప్రతిపత్తేః" శబ్దార్థయుగళము కావ్యము అనుటకు ప్రమాణము లేదు. అది సర్వ వ్యవహార విరుద్ధముకూడ నగును. ఎట్లన, "కావ్యము బిగ్గరగా చదువబడుచున్నది, అర్థము ఎరుక పడుచున్నది," "కావ్యం వింటిని కాని అర్థం తెలియలేదు" మున్న గు సార్వజనీనములైన వ్యవహారములు కలవు. వినబడుచున్నది చదువబడుచున్నది అంగవే శబ్దాత్మకమే అని సిద్ధమగుచున్నది కదా! కనుక వేరేశాస్త్రాదులవలె శబ్దవిశేషమే కావ్యము) అని.

కాని ఈ ఆక్షేపములు యుక్తములు కావని మమ్మటుని కావ్య లక్షణమును బాగేశభట్టు ఇట్లా సమర్థించాడు— "కావ్యకంఠికిమ్" "కావ్యంశ్రుతమ్" అను లోక వ్యవహారములవలె "కావ్యం బుద్ధమ్" అన్న లోక వ్యవహారంకూడా ఉన్నది కనుక అర్థము కూడ కావ్యముగా వ్యవహారములో నున్నట్లు తెలుస్తూనే ఉన్నది. వేదశాస్త్రాది శబ్దములు సైతము శబ్దార్థములను రెంటిని బోధించునవియే శాస్త్రకారుల సిద్ధాంతము "తదధీతే, తద్వేద" అను పాణిని సూత్రమునకు కావ్యము ప్రస్తూ భగవత్పతంజలి ఈ విషయమును చర్చించాడు. కనుక శబ్దార్థములు రెండునూ కావ్యమే" అని.

ఇట్లా కావ్యములో శబ్దార్థములకు తుల్య ప్రాధాన్యము ఉలంకారికి సమ్మతమై ఉన్నది. కాని నిరిగా పరిశీలిస్తే కావ్యంలో శబ్దమునకు అర్థముతో తుల్య ప్రాధాన్యం లేదని, శబ్దమొక ఉపకరణ మాత్రమని తోచక తప్పదు. కావ్యము శబ్దములలో రచింపబడుటచేత కావ్యము బిగరగా చదువబడుట, అర్థము తెలియుట పర్వడుచున్నది. శబ్దార్థములలో ఏది ప్రధానము? నిస్సంశయముగా అర్థమే. కనుకనే ఎన్నో అర్థాలంకారములు అలంకారికులచే ఉదాహృతములై నవి. "కావ్యప్రకాశ ఈ కావ్యాన్ని చెప్పాడు" "వ్యాకరణింద్రునిదీ అభిప్రాయం"— అని పరితేలు అనుకొనడం తప్పఎలాఅన్నాడు?" "ఏ శబ్దాలు ఉపయోగించాడు?" అని ఎవ్వరూ ప్రశ్నించక పోవడంతేతమా పాఠకుల దృష్టి చివరకు శబ్దాలపై కాక అర్థం మీదనే లగ్నం కావడంచేతనూ కవిత్వానికి అర్థమే ప్రధానం శబ్దం సాధనం మాత్రమే అని నిశ్చయింపవచ్చును. చాలా గొప్ప సాధనం కావచ్చును. అయినా సాధనమే. "శ్రవణానందకరమైన వాదము చేయుతంత్రులు వాద్య సంగీతము "అనికాని, రమ్య చిత్రములను చిత్రించు రంగులు చిత్రలేఖనము" అని కాని నిర్వచించునటు" రమణీయార్థమును ప్రతిపాదించు శబ్దము కావ్యము" అన్న పండిత రాయుల కావ్యలక్షణ ఆయుక్తంగా ఉన్నది.

ఉదయమందలి
తాజాదనము
గంటల కొలది
వుండేలా చేసుకోండి...

దానికి కావలిసినది పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్! ఉదయం స్నానానంతరం పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్కును వొళ్లంతా అల్లుకొంటే తాజాదనము, హాయిని గంటల కొలది వుంచుతుంది. పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్ యొక్క తేలికైన పరిమళము రోజంతా మీద రోజంతా నిలిచి వుంటుంది. చెమటను త్వరగా పీల్చే గుణము గల పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్ మండే ఎండలో, ఉక్కబోసే వాతావరణములో మిమ్మల్ని సేద దేర్చి, తాజాగా, హాయిగా, పరిమళంతో వుంచుతుంది. సంవత్సర మంతా అన్ని వాతావరణములలోను మీరు వాడదగినది పాండ్స్ డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్!

పాండ్స్
డ్రీమ్‌ఫ్లవర్ టాల్క్—
ఎంతో మెత్తటి మేలు రకం టాల్క్!
లివర్బ్రా - పాండ్స్ ఇనకార్పొరేటెడ
(కలిసికట్టైన కార్యకరో యు.ఎస్.ఎ.లో స్థాపించబడినది)

(గతవారం తరువాయి)

సీరియల్

పద్మప్రియ

రాత్రి సుమారు ఎనిమిది గంటలయింది రేఖా పద్మలు తోట వ్యాపారి నుండి తిరిగి వచ్చారు. మధుశేఖర్ తల్లి మంచం దగ్గరగా కుర్చీలో కూర్చుని పేపరు చదువుకుంటూ, పెళ్లి కబురు పోయి రాకపోయాడు. మధ్యలో వేలుపెట్టి అత్తయ్య, మామయ్యలతో పరోక్షంగా మాట్లాడుతున్నాడు. పిరియుపురిలికి, రాకపోయిన వారినంబాషణ ఆగింది.

అత్తయ్య మామూలుగానే రేఖా, పద్మలను పలకరించి, కండ్లుమూసుకుని పడుకుంది.

రేఖ, అత్తయ్యతనకు పోవుటలో మెడనలంకరించిన ముత్యాలహారం తీసి అత్తయ్యదిశలో పు ఎలోయిం.ది.

ఆ ముత్యాలహారం వెనుక ఒకప్పుడు రేఖకు మదికునేమోనాలాంచేశారో అలుకుని పు.నేది. అపుడు స్వీకరింపబడినది. పద్మప్రవేశించినమీదట, రేఖ, మధుసూదనార్యతో పోదరునిపలె చూడడం అంపరచుకొని. పద్మకే ఆ ఆముత్యాలమైన జ.రాన్ని వాడ్కిగాధారపోసింది అంటే, ప్రేమకు కన్నామైన హారాన్ని తిరిగి ఇచ్చివెయడం జరిగినది అత్తయ్య కొడ్డిగా మనస్సువొప్పుకుటూ "బాగెందుకుత్తల్లి! రొజాలియ్యమ్మా!" అని చిన్నగా, జాలిగానిస్పృహతో చెప్పింది

సౌజన్యమూర్తియైన రేఖ చిరునవ్వుతో వ్యవహాసాలతో, సిన్సిరీ రొజా మెడలోఅతి.పూర్వకంగా ఆ ముత్యాల హారంపెట్టి అ దరివద్ద శెలవుపుచ్చుకొని ఇంటికి ఎంతోమంతో వెళ్ళిపోయింది. అక్కడికి తన కర్తవ్యపాలన పూర్తి అనుకు!

మధుశేఖర్ మేడపైకివెళ్ళాడు. మామయ్యతోలోపలి వెళ్ళిపోయారు, అత్తయ్య వెమ్మదిగా రొజాకుదగ్గరగా పిలిచింది: రొజా అత్తయ్యదగ్గరగాచేరి, ప్రశ్నార్థకంగాచూసింది.

"పంతాలాల అత్తయ్యా"

"ఏమి అక్క రేదమ్మా! ఒక మాట చెబుదామని పిలిచాను ఏమీఅనుకోకు!" రొజాచెయ్యపట్టుకుని దీనిగా చెప్పాలోకు! ఇంకా మళ్ళీ తీరుకుంది. పదిదినాలూ

"ఏమిటోచెప్పండి అత్తయ్య! పంతంలేకుండా! ధైర్యంగా".

"నీకు అక్కయ్యతనము లేకపోతే... మాఅబ్బాయి మధుశేఖర్ నీ వివాహమూ మాఇంటి కోడలువుకావాలని. కాకు మామయ్యకు కొరికగా వుంటమ్మా!" అ ది నీరసించిన గొంతుతో తెదురుతూ అత్తయ్య

"అత్తయ్యా!....." అందిగద్గద స్వరంతో. ఆశ్చర్యం ప్రకటిస్తూ రొజా

"నిజంగానా?....."

'నిజంగా చేసమ్మా! వేళాకోళం కాదు ఇప్పు డు మీరువప్పేవరికి. కేవలం మామయ్యా అడేవిషయం నువ్వుతింటుకుంటున్నాము, పాస్టిక్ రొజా రొజా మారిపోతుంది. కేవ్రతికుండిగా చే. ఆ మూడుముక్కలపడి. మీఅద్దరి కళ్యాణం జరిగితే నాకోరిక తీరుతుంది" అని కొడిగట్టిన కంఠస్వరంతో అత్తయ్య పలికి ది

అత్తయ్య, రొజా ఇద్దరినోంతలు. కాసేపు మూగపోయాయి నోటిమాట ఎవరికీరాలేదు. భావోద్రేక లోరోజాలో జారివున్న ప్రేమ పెల్లుబికి కన్నీరు మున్నీరుగా మారింది. వణుకు నయనాలపు డి రెండుకన్నీటిచుక్కలు అత్తయ్య మీద పడాయి. ఆమె కన్నీటి స్పర్శతంపై కెత్తి రొజా ముఖలోకిమాటిగా చూసింది రొజాపేజాలు వ్రవిలాయి; ఆ రెండు హృదయాలు పవిత్రప్రేమానుభంలో అరాటపడసాగినవి. వారి మనసులు అవ్యక్త మదుభావం దంలో తేలియాడుసు న్నాయి! "అత్తయ్యా!" అని రొజా "రొజా తల్లీ" అని అత్తయ్య. ఒక్కసారి గాఢాలింగనం చేసుకొని. వారి బరిన పశ్చాదయాలకు వేదనిర్మాణకుతూరు: నగపూర్ అనంరాయుడుతని కొన్ని ఉదాహరణలు పొందారు.

పద్మ అలిచిన స్థానం అలి చినందు లకు, తన అత్త పలికిందుకులకు. ఆమె తనిత-లోపనంతోదయమైనది. అవదుకు తెలి ఆనందంతో ఆమె హృదయం గెగుతులువేసింది ఆ యు స్టి ప్రాక్టి ఎవ్వరూ లేకపోతే ఆమెకూడా పరిమితంతో తప్పక గెగుతులువేసి. పైకిగా పాటలు పాడవు దేది.

రాత్రి పదిగంటలు కాబోతుంది. ఎక్కడి పారు అక్కడ విశ్రమించారు - అత్తయ్యకు కూడా కునుకుపట్టింది సీతమ్మగారు వంటలు కడ కొచ్చి వాలోగ వచ్చి రొజా నుదిటి పై

"ఏమ్మా! అమ్మాయి! అమ్మగారికి తుపేళ ఆటే కునుకుపట్టిట్లుంది" అని పలకరించింది

"బాగా డి!" అని జవాబు అపయత్నంగా పద్మనోట వచ్చింది

పిలిచ్చుగారు అత్తయ్య పక్కలో రాత్రిపూట పడుకోవాలనుకుంటే

పద్మ తన కిలి అలిగి కాళ్ళకు పు తగిలి ప్రాయాణ అపి మెడపిడికి పైకి తీసి నదిలోకి; సుఖాకి మేడ పైపాలో ఆలోచనా విమర్శుల్లో సుఖ్యి నిద్ర పట్టక తొంగిచేస్తున్నాడు. పద్మ రావడం గమనించాడు

పద్మ తలమీద కొలిపి ఏ మాటాడకుండా కన్నుగా తనవైపుకి ప్రేమికి చేశాం. కాగితంపైన చెలికి ము దు కూర్చుని ప్రాన్నో ఉంటి ప్రాయకుడు ప్రారంభించింది

తాంబోళ దగ్గరగా వచ్చి ప్రపంచపు కుంటాన్ని ఎలా వెలిగోయిందుకుతక్కి చిన్నగా అన్నాడు. తిరిగి మాట చిందమే అయిన ఆరోగ్యం పద్మను పరామర్శించాల్సి, నేనూ వేసుకుటూ వస్తున్నాడు. పద్మ ము ఖ పద్మ తనిని స్వర్గలు ఘ్నా, ధైర్యం.

"ఒక్కన్నా! కాకయ్యా!" (ఆదోళ నగా వచ్చి).

"ఏ! కాబుగారు పిలిశారా?"

"కాఫీ ప్రాగాలా?"

"ఈదేళ కాకు కాఫీ కాగాకుర్చీ కాటలేదు కాబు" గద్గద కంఠతో"

"ఏంరా? ఎలాగు న్నా వ? ఒళ్ళు బాగు డలేదా? పెద్దబాబు వయావు— కుంటాన్నుచేశ కుమపడకూడదురా!" పాను కూతితో, ఓదార్చారు) "అదే కాదు- కాకయ్య కాకోటి ఎ దకు పనికిమాలి పోణి - నిర్వాసి లాగు టాన! కాని ఇయ్యేల నామణను బాగా లేద ది!

"ఎంతతిరా?"

అమ్మ గోరుకాటీ. పెంచినపారిజాత పెట్ట, అమ్మగోరి కోసం జి గట్టు కున్నటు ఇయ్యాల ఆపోయినదండి! అది కాబాబా-అమ్మ గోరుమంచపట్టారు. ఆ అమ్మ ఆపూలు ఎలాగా కాకు సేయడం లేదు-అయినా అది వాడిపోడమేటండి? కామణను అదో లాగ లపోవాద కేసమ్మంది కాబూ!" (కంటకడిపెట్టింది అ ణునిల హృదయం.)

"ఏమిటా! ఇ తిమాత్రానికి నీవు కళ్ళ నీళు పెట్టుకొని కాపిమాని కెగ పెట్టు కోవలిరా? ఏ నినట్టేవు ది! ఆ మొక్క పోతే, ఇ కోస మొక్క తెచ్చివేద్దువుగాని లేరా."

స్వరాజ్యమ్మగారు పెంచినపారిజాత ఆనికి చాలా సుస్తిగావు డగా వదిలి పోవడం అ సే ది రావుగారి మనసును కూడా కలచివేసింది

ఆ రోజున పద్మ పిక్నిక్ ముందు తిరిగి వసుందని అలి, శేఖరంగారు కుటుంబం అ. తా ఎదురుచూస్తున్నారు. "అకాయి ఏసో ది" పట్టరాని సంతోషంతో అలి గెతులేసున్నాడు. ఎంతసేపు నిరీక్షించినా కాలిజి పెన్ రావడం కనిపిం చటం లేదు. ఉదయం పదిన్నర అయింది ఎవ్వరూ ఇంకా ఇంటో అన్నంతిం లేదు. ఎదురుచూస్తున్నారు. ఇంతలో పోస్ట్ "అన్న పిలుపు. అలి పరుగెత్తి కిలి లెటరు అ దుకుంది ఆ కవరుపైన దస్తూరి చూచి పద్మదే అని గుర్తించాగుండె దడదడా కొట్టుకున్నది. అలిలికి అక్కడా లేదని కంగలో నిరు కిరిగింది. లోపలికి వెళ్లి, ఉత్తరం తండ్రి శేఖరానికి అందిచ్చింది. అలి ఆ ముఖాన్ని రేఖలలో దాచుకొని గోడకు చార్లా అతికింది.

శేఖరంగారు పద్మ హైదరాబాద్ నుండి జాబు వ్రాసినదని, కవరు చింపి పూర్తిగా ప్రకటించాడు.

హైదరాబాద్ 15-4-1966

ప్రియమైన వాన్నగారికి!

నమస్కారములు!

ముందుగా భావిస్తను క్షమి చమని కోరుతున్నాను నేను మీకు తెలియకుండా, పద్మ అలధిమాడి కాకోటికి వచ్చినందులకు మీ పిన్నమ్మ నేనుకోపం దుకు నన్న మన్నించమని వేడు కుటు కడంతో, జాబు వ్రాయాలి. అయితే, నేను తప్పుది ఏమంత పెద్ద తప్పు కాదని నా ఉద్దేశ్యం నా భావం!

నేను అరోజు మీ కేబుల్ మీద వున్న మామయ్యగారు ప్రచారిన ఉత్తరం కనిపిస్తే యదాలాపంగా చదివాను అత్తయ్యకు చాలా సీరియస్గా ఉన్నదని చదివాక నా హృదయం దుఃఖముతో ప్రవహించినది అత్తయ్యమీద వుండే ప్రగాఢమైన ప్రేమ నన్ను ఇంత సాహసం కార్యాన్ని చేయించింది! ఎప్పటికీ నా అడపిల్ల బతకలేదాయి ఇటికి పెళ్ళనిపిస్తే- పంపలనిపిం ఎ రేదు. ప్రమాదం అత్తయ్య చాలా మ స్థితో. దీనస్థితిమ చేసినటేఉంది

అత్తయ్యకు పెను సేవ దే వలసిన ధర్మ వుంది! కాకు మీరు చిన్నకాటి ను డి సంప్రతి పిత. అమాయకు, అరు ద తిలాంటి మహానుభావులకు అలాంటి అలాంటి అత్యావశ్యకత. దీకు పెహాత్పరితత అలిపే పిరాదుకోగలదు. ఏ తిలిని గా ధిక్కాలు లోదిలి దాగు. ఎలా నన్నలి గా పుట్టి కేవ కోసకున్న సుధలాపను పెడ్డాడలానికి నిలి యి చుకున్నాను! ఇ లిదంగ్రహులను ఎ తగా నో కైమి చి పొరపాటుదాత్మ నేను. ఈ తుది నిశ్చయానికి వచ్చా! కేవలం ప్రసన్న మన అత్తయ్యకు సేవ. సహర్యాన్ని దేసూ ఇక్కడ అనాథశ్రమం ఏ దిలోగా. మీ అందరి మనస్సులు నొప్పించి మీ ఆజ్ఞను వ్యతిరేకించినందులకు, మీ కన్నకు మా పద్మకు క్షమిస్తారనుకుంటాను!

అత్తయ్య ఆరోగ్య పరిస్థితి ఏమి బాగాలేదు! రోజులు పు డి యలు, చూస్తూ ఇదాసో ఇప్పుడో అన్నటు వుంది ఆమెది అమ్మ హృదయం! అత్తయ్యమీద నన్ను సరోవరం లో ప్రేమపాత్రురాలిని పద్మాన్ని నేను.

మీ ప్రియమైన పద్మ"

ఉత్తరం చదువుకుని ఆశ్చర్యచకితులయ్యారు అందరూ. అలి మాత్రం లోలోపల "అక్కమంచి పనిచేసింది" అని సంతోషించింది. శేఖరంగారు తోకతొక్కిన త్రాచులా లేచి కళ్ళు పట్టగా కొరుకుకూ వగ కాలు గాలుగా పట్టి కాలామాటలూ అన్నారు. తరువాత అలిపిలిచి కన్నకు లోనై కాకు పిలిచి పరిచిత్తు కాలు కాలు నిలువుకాలు పిలిచి పోయింది! రాజమ్మ త్రాగ్యగా కూర్చుని "మ. చిపనిచేసింది! కాన్నగారూ! ఎందుకు మీరు అల్లాగ మామయ్యమీద విరుచుకుని పడతారు? ఆయన ఏం చేశాడు? ఇంతకీ అ త్తయ్య ప్రతకదన్నమాట! ఇంతకీ స్వరాజ్యమ్మ తయ్యనుద్దుచెప్పిం చారు కాదుకదా! మీరు- మీరు పెద్ద వాళ్ళు ఏంచేసినా తప్పులేదు! మంచిపనా తప్పుగా కాపించి నుచివాళ్ళ పెత్తని రుదెళ్ళక్తి, సానుర్యాలు ఉన్నాయి" అనేసి అనంత్రి పిలో అక్కడినుండి వెళ్ళి పోయాడు

"అ తయ్యని, అక్కాయిని చూసి వద్దాము వాన్నగారూ" అటూ అలీ కావురుమంది. వాన్న మెడమీద వాలి పోయి అల్లికి. ఎంతోగాని. మధు కావన్న, అ తయ్యఅబ్బా, పద్మశంలే ఎక్కువ ప్రేమనిపిస్తాది!

రావుగారి ట్లో అందరూ అత్రకగా, కత్తిపేటు వేస్తే, నెత్తురుచుక్క లేకుండా ఉన్నారు. అ తయ్య ప సుమ్యలలో లేదు. అంచేత అపుల, ఇరుగు పొరుగు వారు వచ్చి చూసి వెడుతున్నారు. కొందరు కళ్ళు తుడుచుకుటూ. మరికొందరు పెదవి విరుసూ, వెళుతున్నారు. పలికిపోయిన పాగజాలం అలుముతో నున్న నిపాధిచ్ఛాయిలని స్పరించి ఇదేమో! పెపుడు కుక్క పిలిపిస్తో ది! పెకన్న "అమ్మగోరు చల్లనిజీవి. ఎలాగు.టారో అటూ రెండు రోజుల మధ్యతి ల సుం చి. మోళాళ్ళవాసుకుతాడు. పెకన్న అమాయకహృదయం రొదిపో ది! రావుగారు, కళ్ళతోడు దీగ కిలుల మీద మొదటిసారిగాఆరో జే పెట్టారనుకుంటా! దిగులు పడుతున్నారు! ఇన్నేళ్ళుగా తన జీవితభాగిగా, కష్ట నిష్ఠురములకోర్చి, కష్టంలో సుఖంలో తోడ, నీడ పాలుపంచుకొన్న తన భార్య. గృహలక్ష్మి శరవ పోతుంది! భగవంతుడా" అని ఆయన గు డెలో పెద్ద మంటమండి ది! నీతితోగు డెలాడు కొన్నారు.

సురాకర్, సంపిరిగా ముంగురులు పాలుతున్న మోము నిర్విహాయతగా విచారముప్రదర్శించింది. చిన్న కాబు మెంపానికి తలిసి తెలియని ప్రాయం గనుక అయోమయ గా. అందరివైపు బిక్కు మొహం వేసుకొని వెలవెలోకూ చూస్తున్నాడు పద్మ "బా! కాబూ" అని తనదగ్గరగా తీసుకుంది. పద్మ మామూలు సాదా చీరధరించి జెవురించి కండ్లతో అ తయ్య మంచంప్రక్కన కూర్చున్నది డాక్టర్ గారు స్వరాజ్యమ్మకి అడపను ఇచ్చారు. మంచం మీద ఆమె పాలిపోయి తెల్లచందనపు బొమ్మలా ఎముకలపోగులా కదిపిన పిడుది స్పృహ లేకపోయినా మూలుగుతోంది. బాధా కలిగిన మైన హృదయవిదారక మైన మూల్గు దారి పోయేవారి గుండెల్ని కూడా బద్దలు చేస్తోంది!

రావుగారు కాంతమ్మ తలమీద చేయి వేసి జాలిగా, దిగాలుముఖం తో దగ్గరగా కూర్చున్నారు. సుధాకర్ తలి కాళ్ళ దగ్గరే ఆమ పాదాలమీద చేయివేసు కొని కూర్చుని గాచూస్తూ, పిచ్చివానిలా మతిలేని వాడులు కూర్చున్నాడు.

శ్రీ-ఇతనికి ఇచ్చిన కోసం పెపటికి రేఖ అ తయ్యదగ్గరగా వెళ్ళి "అ తయ్యా! ఇదుగో పద్మ వచ్చింది! పద్మ! నీ పద్మ వచ్చింది! ఒక్కసారి కళ్ళు విప్పి కళ్ళారా చూసి కో" అంది రుద్ధ కంఠంతో, కాపోగాణాలు మంచంపై రాలుపూ!

స్వరాజ్యమ్మకి ఒక్కసారి రావు తలిలిలా వచ్చింది స్పృహ కొదిగా వచ్చి ఇటు కదిలి ది తిరిగి కొంగట్టి ఆరిపోయే ముందు తెగోవంగా పెలుగుతుంది కారంగా. కలుగ రేకులాటి అ తయ్య కళ్ళు విప్పి అస్పష్టంగా "పద్మా!" "ఇదుగో పద్మ" అని పద్మ తిని అ తయ్య కోసం రేఖ అందిచ్చింది పద్మ దుఃఖాన్ని అణుకోలేక వెక్కి వెక్కి ఏడ్చు మా "అ తయ్యా" అని ఎంతోదీనుగా అ తయ్య ను ఉ మ తని నిగు డెలమీదభారమైగా వాలి ది! హృదయాన్ని కరగించే యీ దృశ్యాన్ని చేయిచాటిలలచివేసే ఈ సన్నివేశ లో పాత్రలై చూసు వున్న రావుగారు, సురాకర్. ఇద్దరూ మౌనస్థితి, విక్కపోయి కన్నీరు కారుస్తున్నారు

"అ తయ్యా! ఇన్నాళ్ళను డి కిను సేవచేసూ వున్న రోజాయే పద్మ! నీమేన కోడలు పద్మే!" అన్నదిరేఖ! ఆమాటలు విన్న అ తయ్య ఒళ్ళు కాళ్ళకు తెలుకొని వాత్సల్య పూరిత నయనాలతో పద్మ ము ఖ లోకి చూసింది కృతజ్ఞతతో! ఎన్నడో జారావున్న దీదుపుపుకటి అమెవలిం పెదవులమీదన్న పిలో కొన్ని ఉత్తాలు నిలబడి అస్పష్టమైం ది!

"మధా" అని అస్పష్టగా అ తయ్య పిలిచింది. తన కొడవతితో నిమ్మదిగా సుధ చేయిపట్ట కొని నన్నచేయిని సుధ చేతిలో కలిపి పట్టుకుని పాడ్గిగపాణానికి అతిస్పృహన్నాట్ల అలలల ఆనందబాష్పాలు జాలువారినవి అతిస్పష్ట మీద భారమైన కన్నులు తెరచి మనసారా సుధ. పద్మ లను చూసింది

"పద్మా! మోహన్ నీ తమ్ముడు పసివాడు" అంది ఆమె కళ్ళు ఎవరి కోసమో వెతుకుతున్నటు చూశాయి "సిరాజ్య!" అన్నారు రావుగారుగద్గద కంఠతో! ఆమె పలుకలేదు! నిశ్శబ్దం నిర్మలంగా స్వ పిశర గా కళ్ళుమూసు కొని కదలకుండా పడుకుంది ఆమెకుడి చేయి సుధా, పద్మల చేతులపైన ఎట్టు కోంది!

ఈశ్వరుని గుడిలో తెగ ఘంటలు మో గాయి! భక్తులు కళ్ళకు కీర్తనలు వినిపించాయి! ప్రేమమూర్తి అ తయ్య కళ్ళను గా కన్నుమూసి ది! ఒక చుక్క నేల్చవాలింది!

(అయిపోయింది)

స్నేహ బాంధవ్యాలు

(గతవారం తరువాయి)

(5)

రంగనాథంగారి పిత్రార్జితం సమంత నష్టపోతోంది అదేన జానికి పిల్లలు అది పుట్టాడిగా పెటుకు నే పైప్రాణాలాడ్ లాంటి మహానగరం లో రెండు పెద్ద బిల్డింగ్స్ కొన్నాడు ఒక దాంట్లోఆమెవు డగా, రెండవది శేఖరం పనిచేసేకంపెనికి అద్దెకిచ్చాడు దానిపై పాలిసీలా టూక్కుళ్ళు. ఇకర ఖర్చులు పోనూ ఆదుపెల వరకూ ఆదాయం వస్తుంది.

ఒక్కకొడుకూతురు. కార్య పోయిన తర్వాత మళ్లీ పెళ్ళి చేసుకోలేదు. ఒక మనుమరాలిని పెట్టాడు.

తన ఇంటికిచుట్టు ముగ్గురికే! అద్దెమీద ఆదాయంలో తన ఖర్చుకుపోనూ ఇ కా మిగిలేది పదే పా వ్యాపారం చెయ్యా అని బుద్ధి పుట్టి టి.

డబ్బు చేతిలోవు టే పద్దే పా చేయాలనిపించటం సహజ !

తనున్న లోకానుభవాన్ని పురస్కరించుకొని జాగ్రత్తగా ఆలోచించాడు అర్థమైట్టం కల్పిరావాలిగాని పదే పా వ్యాపారమే! అదుకో యీ ప్రాప్రాకారుడో! ఒకడుకాదు డబ్బున్న దానితో మరొకడు వ్యాపారం చేసి పెట్టు. లక్షలు ఆర్జిస్తాడు

పనిని చేయాలో నిర్ధారణకు వచ్చా మనుకుంటూ పేచాలాకాలం గడపేశాడు రోజులు... పెలలు... సంవత్సరాలు గడ్డ చాయి. అడపాతడపా పడ్డ లకు ఇనూ దెవాడు. లాభపాటిగానే కనుపించింది అదుకు కారణం వ్యాపారి లో నిలదొక్కుకున్న పడ్డ డబ్బు మళ్ళీ పా చేయక పోవుటయే!

"ఈసారి ఏదో ఒక నిర్ధారణకు రావాలి —అనుకున్నాడు దృఢ గా. నిర్ణయించుకోవు కొరకిన చల్లపడ్డ ఆటువైపు తిరిగాడు రంగనాథం.

"వాన్నా —

నువ్వు లోపలకు అడుగుపెట్టింది. రావటమేకాదుగా అయనకు ఎదురుగా కుర్చీలో కూర్చున్న వ్యక్తిని పరిచయం కలదాలా చూశింది

అదూ చూసాడు!

"వాన్నా! పి రి ం త కు ము ం దు తెలుపా ?—"

"తె...లు...సా!—"

కూతురు యొంత ఆశ్చర్యతో అడిగిందో అ.తకు రెట్టింపైన ఆశ్చర్యతో అయనకూడా అడిగేశ్న వేశాడు.

"భూమి గుండ్రంగా ఉందంటే ఏమో అనుకున్నాను. మాట్లాడాలి రమ్మని మీరు ఆహ్వానించారు అనకోని ఒక విచిత్ర సందర్భంలో మీ అమ్మాయి సహాయ పడాలి—"

అ ర్థ ం కా క ఆయోమయంగా చూసాడు రంగనాథం.

"పిరివర్తు తెలుకోసుండి లాగే పెట్టి చూసి వారికి తెలియచెప్పాలి—అటూ అశ్చర్యపడ పుతికిరి "మీ కర్తు దొరికి కదండి!—" అని అరిచి ది.

"వాడెవడో అసాధ్యుడు. రేకిలో పర్సు ప్రాది పాకేసి పారిపోయాడు. సోమ్ము దొరికింది కాకపోయినా తిరిగి వెళ్ళక్కు వచ్చాను. మీకు కృతజ్ఞత తలుపుకుంటామని ... కాని మీరు లేరు —"

అరిగి ది పూర్తిగా గ్రహించకోలేకపోయాడు రంగనాథం

"కుర్చీలో వున్నప్పుడు ముఖ్యగా లను సా డులో పినిమాహాలువంటి చాలా జాగ్రత్తగా పు కాలి అలాటి చోట్ల మరో సయ్యిమన తెలుకోలో వెళ్లాలని ఆహాహాలాడి తుంది అదే సరియాయిన పని చేయ్యి కాని మరొకరి కళ్ళుగాని మన తెలుపై కెళితే ఆ సహాయపడి తు. కొని చిలగా జాగ్రత్తకుంటారు. ...

"చాలా కృతజ్ఞతలు తెప్పారు—"

పక్కన నవ్వాడు అతను

"ధారాళంది కాంటి పరిపోయింది. పోయినసొమ్ము దొరికిట ..."

"ఆ పెమ ఎలా ఉంది!—"

"చూడండి ప్రశ్నాళబ్బ! అపద్ధపు చేతు లైక్ రియుకు గాలిలో తిరిగి పెలిగిందేవుంటా నీ మహిమంతో ! అలా అడుగో యీ అధునాతన యుగంలో ఎగరిగ్గా మనగ యె తో అభివృద్ధి దే జాం టో గకూడా మనిషే! అ వృత్తిలో కూడా చాలా మార్పులు మనం జాగ్రత్తలో మనం ఉండాలి—"

"నిజమేనండి! ఆ పద్దు దొరికింది కనుక నే అలా అనగల్గాను. తేకపోతే దిక్కేదు ది?—"

రంగనాథం నవ్వుగా నవ్వాడు

"అదాయ్యదే—" మళ్లా తమ వచ్చినపని చెప్పింది "వాన్నా! శోకాలు లేవు ఇక్కడకుండా జాలీగా వెళ్ళిపోతాడు వద్దని శిస్తాను కాని వినడం లేదు!—"

"ఏమిటి! ఆ అమ్మాయి నీకుతెప్పుడు నువ్వు కాదనటమూ కూడా అరిగిందే! లాగానే వుంది! శేఖరం పేరే అలు చూసాడు ... ఆ పేరు మాట నిలువుకుతున్నాడన్నమాట! పెరిగుడే! అందుకే అతడిని గొరవిసాను—"

"శోకాలు కాలా తోయగా వుంటే ది!" ప్రశ్నేకుపూర్వకంగా అంది సుజాత.

"ఎళ్ళని మన ఇట్లోకే ఉండ మ టావు అనుకోకా?-"

"అవును -"ఉన్నాపాగా ఎవాబు ఇ ంది "అదే కదా—"

నిదుకాపాగా తల్లి లోయింది ఎ ప్పు డూ ఉండెకే! అంతమాత్రానికే కాంతవ్యాలకు దూరభూకాకూడా?—" అడిగాడు శేఖరం.

"కాంవ్యాలు—"వత్తి పలికాడు రంగనాథం అంతర్థంగావున్న ఆవేశాన్ని అణచిపెట్టుకుంటూ, ఉన్నట్టుండి శేఖరం వైపు సూటిగా కళ్ళలోచూస్తూ అడిగాడు

"స్నేహ - బాంధవ్యం. నీటిలో ఏది గొప్పది-? నవ్వుకున్నాడు శేఖరం.

"అదేం-ప్రశ్నసారీ! జనమటుకు వేరు ఆలోచిస్తే అవివాహితాన కంటాధం వుండం టాను...

"అంటే—"

"మీరువయసులో పెద్దవారు...మనం మనం అడుగులు కాదు...ముఖపరిచయాన్ని పురస్కరించుకొని అడిగింది ఇడువుగా మీ ఇ టో వు డటానికి అవకాశం కల్పించారు అ కే అప్పటికే మీలో నేను స్నేహపాత్రుడని అవునా- కాదా అన్నది నిర్ధారణఅయికూర్చుంది. ఇప్పుడు అ కా ఎలాగిరోకారం అర్థంచేసుకున్నాము అందుకనే మే ము ఇ డ్డుంచి వెళ్ళాలనుకున్నా మీరు అంగీకరించలేదు...కొ కలాలనికి అన్నేహమే ఏదో ఒక రూపేణా మనమధ్య బాంధవ్యాలకు దారితీసుతేదేమో!—"

"అది నిజమే! కాని..."

"శేఖరంగారు ఒకవైపు పురోగమిస్తారు. ఇదుత్సాహంలో కూడా స్నేహం మిళితమై వుంటుంది. కొంతమంది బాంధవ్యాలు అయినప్పటికీ స్నేహపరిత్యాగమరిత దగ్గరివుకూరు..."

"ఇది స్నేహంలాగావున్న నిజయమే! అదుకే శేఖరం విడమర్చి చెప్పిం డదు—"

"అంతవరకు అ గీకరించారు... కనుక స్నేహాబంధవ్యాలకు అనివా కాదనలేకుండ పుచ్చుకోవటమే అ కి కాదమకు టా—" అనిఅన్నాడు పరిశీలకుడు

"అ కొంతవరకు! అయినా కా అలి ప్రాయం నాకు దీ...మీరు చెప్పినట్టు గానే మనం మనం స్నేహితులమే అనుకుందా- మీరోక చదువు పూర్తిచేయ్యే వరకు లేదా మిష్టం వచ్చినంతవరకు మాకు టోనే వుండండి! అదువల్ల మాకేమీ ఇబ్బంది లేదు పరిగణ చాలా సంతోషంగా వుంటుంది..."

కాని ఉన్నట్టుండి ఒకనాటి ఉదయం అద్దె వా స్కూలు కళలులో-కూలి మనుషులువచ్చి ఆ మైదాన చుటూ మట్టితో కొరడవేలాడుసాయంత్రానికల్లా.బాంతో స్కూలు అవరణకు. ఆ మైదానానికి మధ్య హద్దుయేర్పడింది...

కళలులో ఆ దా అడుగొనటానికి వచ్చిన కొంతమంది విద్యార్థుల ద్వారా ఆటస్థలం 'ఇ దీ 'అయిట్లుగా ఊరంతా ప్రాపాకిపోయింది...అందిలియలు దేంది.

అప్పటికి అస్థలం యెవరిదన్న అ వచ్చింది...కలాపరిపద్ చైర్ మన్ వరకు పోయింది. స్కూలు కళలుల అనంతరం తెరకిలోగా ఆ స్థలం హైస్కూలు తరపున కొనాలై వారికే ఎప్పటికా విద్యార్థులకు ఆటస్థలం వుం డే లా చూడాలని కోందరు గ్రామస్థులు చైర్ మన్ దగ్గరకు రాయుకారం వెళ్ళారు. పర్యవసానంగా హెడ్మాష్టర్లని పిలిపించి యీ విషయంలో మీరు దా ని పంబందీకులతో మాటాడి మన హైస్కూలుకు కలిపేట్టుగా చూడమని, గవర్నమెంట్ రేటు ప్రకారమే డ బ్బు పే చేయగలమని చైర్మన్ చెప్పాడు.

రామారావుగారిపై ఊళ్లోవున్న అభిమానంవల్ల వేమి, తన క్రింద ప ని చే సే మాష్టరేకజాయన్న అభిప్రాయంవల్ల కాదు రామారావు కూడా ఆ విషయంలో పూర్తి సహకారం ఇవ్వటానికి సిద్ధపడ్డారు.

"పారిమాష్టారూ! రాత్రిలోకలంటూ లేకపోయినా మాటకిస్తాను. కోరికి కూడా చదువుకోవాలయ్యా...అయితా దానిగివయ్యలో భాదిగ్గరకువచ్చేశాక్కా మీరాఘవయ్య బావగారితోనే మాట్లాడి సెపోయేది "అని శ్రీపతి అన్నాడు నికి ఆశ్చర్యపోయాడు రామారావు.

వెనుకలోయినతిగ అంతసుబువుగా కాలికి తగులుతుందనిపి కోలేదు.

"అనుబంధగిక కాగా గ్రహించకోక పోతున్నానండి. శ్రీపతిగారు!-" అని అన్నాడు రామారావు.

"ఇదులో రహస్యమేమివున్నదని గ్రహించలేకపోతున్నారు ...ఆ స్థలంతేరం తుదుత్సున్నది మీబావగారే!అడ్డాన్ను ఇస్తామన్నారు.. అనుకు స్థలంఅప్పగిస్తే వెంటనే మొత్తం డబ్బుఇచ్చి రిజిస్టరు చేయించేస్తాను చెప్పాను" అయన కూడా రెడ్డమూడు రోజులో వస్తారు-"

ఆశ్చర్యంతో ప్రసాదించవలసినదేమీ తిరస్కరించాలో అర్థంకాక తలపట్టుకు కూర్చుండిపోయాడు రామారావు

సరాసరి రామయ్య దగ్గరకు కాళ్ళ మల్లాడాలనుకున్నాడు.

(ఇంకా ఉంది)

పేరుని పాపం

(10 వ పేజీ తరువాయి)

ఉటూ హడావిడిగా తిరగసుగువ్వాయి.

"ఏ జరిగిం దే?" అన్నాడు భగవంతరావు

జరిగిన దెప్పుకొన్నాడు.

ఆ గుడిలోవుండే పూజారయ్య దీక్షా కొక్కుతూ వుండు రాత్రి వాడికి భయాయలు కొట్టాయట. ఆ పని పెట్టి వాడు చెడ్డ జాగ్రాయిలోకొచ్చిపెళ్లాం యేమందో యేమో మరి- దాన్ని దానిచిదక జాబ్బాట అది పాపుకుతుకులో ఉన్నదట పోలీసులు వాడిమీద దొంగతనం కేసు పెట్టినట్టు కేసు కాకుకు ఉన్నారు. వాడిదగ్గర పర్సు కూడా దొరికిందట.

జరిగిన దెప్పుడ అపి కర్తకేసి చూసింది భగవంతరావు నిర్జీవుడుగా కనిపించాడు అ కణాన.